

«Князь-переможець»

Антін Лотоцький

Після смерти князя Ярополка, що княжив по Святославові, став його молодший брат Володимир великим князем київським і володарем усіх руських земель.

Войовник був він усією душею, як і його славний батько. Тільки й мріяв він про бої та підбої... Піддержували ті його мрії й загартовані в боях войовники князя Святослава, а вже найбільше Володимирів дядько Добриня та воєводи.

Вони говорили йому:

— Треба ж тобі, княже, помститися за смерть твого батька і на зрадливих греках, і на лютих болгарях, і на печенігах диких...

І почав князь Володимир приготувляти зброю та судна і охочих людей у військо кликати.

Найбільшою журбою князя були східні межі його держави. Там на сході сиділи дикі печеніги, що вже здавна непокоїли Україну, що вбили його славного батька. Треба їх знищити, та поки що треба якось забезпечити границі. І радить воєвода Добриня:

— Нема іншої ради, треба забезпечити наші межі укріпленнями.

Задумався князь Володимир.

— Добре, — каже по хвилині, — я віддаю під твою опіку, Добрине, весь простір на сході. Побудуєш укріплення та сторожі поставиш у баштах граничних. Будеш моїм граничним воєводою.

І забрався Добриня Микитич до діла. Велів насамперед сипати вали від Дніпра аж до Богу, а потім вби ватина них міцні дубові частоколи. У відступак на один день їзди конем будував він вартові башти та інші укріплення з воротами. При баштах понастановляв хоробрих дружинників начальниками.

О, соколиним оком беріг пильно Добриня східних меж держави князя Володимира! І пильно берегли начальники вартових башт воріт граничних. Завзятуші доводилося зводити бої лицарям з дикими печенігами. І боялися печеніги й пробувати вдиратися поза укріплення. Та Добриня й лицарі його не давали їм спокою. Нераз відчинялися ворота вартівень, і лицарські відділи вибігали з них на швидких іноходцях і викликали на герць печенізьких войовників. І пішла слава Добрині та його лицарів по всій широкій Україні. Співці складали пісні про їх геройські діла та співали їх у княжих теремах і по дружинних та боярських дворах, а то й у міщанських і селянських домівках.

Так забезпечив князь східні межі своєї держави. Аж тут одного дня в р. 981 приходять посли з заходу. Виспали їх червенські городи: Червень, Перемишль, Буськ і інші.

— Великий княже, — просять, — рятуй нас! Колись були ми самостійні під зверхністю своїх червенських князів. Та потім з'єдналися наші князі з великоморавською державою, щоб могли оборонитися перед мадярською навалою. Але по смерті великоморавського князя Святополка його три сини жили в незгоді, і відтоді угри й інші вороги раз-у-раз наїздили на наші землі та й досі не дають нам спокою. Ми хочемо належати до твоєї могутньої держави.

Подумав князь Володимир:

— Червенські городи між Сяном і Бугом будуть кріпким забором на західних межах моєї держави.

І негайно вислав свої залізні полки, щоб зайняли червенські городи.

Гей, як радісно вітали мешканці цих городів блакитні прапори з золотим Володимировим знаком і як радо приймали залоги його залізних дружинників!

Аж тут приходить вістка: "Вятичі бунтуються, не хочуть платити данини"!

Володимир пішов на них і побив їх, та каже їм:

— Платитимете таку саму данину від плуга, як платили ви моєму батькові.

Та нарік знов збунтувалися вятичі. І знову пішов на них Володимир і здавив бунт остаточно.

Вкінці рушив на ятвягів, що непокоїли пограничні землі на заході, перемиг їх і прилучив їх землі до своєї держави та зо славою вернувся в Київ.

З радісним захопленням вітав Київ князя-переможця, що поширив і закріпив межі держави.

Раз покликав князь своїх дорадників і сказав їм:

— Приходили до мене болгари й говорили: прийми закон наш! Потім прийшли хозари й теж хвалили закон свій, а вкінці прийшли греки. Вони ганили всі закони, а свій хвалили.

І сказали бояри й старці:

— Знаєш, княже, що свого ніхто не ганить, тільки хвалить. Коли хочеш добре провідати, то маєш у себе мудрих мужів. Хай підуть і приглянуться, як де служать Богові.

І сподобалася ця рада Володимирові, вибрав десять людей та сказав їм:

— Ідіть і придивіться до різних вір і обрядів.

І пішли послы до різних народів, і вкінці подалися в Грецію, до Царгороду.

Пустили послів до царя. А був тоді царем Василь II Молодший.

— Хто ви такі, — питає цар Василь, — чи гості, чи послы княжі?

— Князь наш — кажуть Володимирові послы — хоче завести в своїй державі нову віру, і тому послав нас по світу, щоб придивитися, котра віра найкраща. Ми вже були в болгар і в німців, тепер прийшли до вас.

— Добре, — каже цар, — завтра й так у нас велике свято, то матимете нагоду придивитися.

А на другий день післав цар до патріярха:

— Прийшли русичі, хочуть пізнати нашу віру.

Прикраси церкву й крилос і сам зодягнися в святительські ризи, нехай бачать славу Бога нашого!

Коли патріярх почув таке, наказав скликати співаків. Було свято, кадила палили, співи й хори завели.

І пішов цар з послами в церкву св. Софії, і уставив їх на просторому місці.

А було чому чудуватися. На стінах церкви образи святі аж міняться кольорами, аж сяють золотом, а все аж купається в світлі воскових свічок. А згори з хорів, немов із неба, несеться спів, могутній і величний, наче б, ангели співали. А біля престолу за царськими вратами сам патріярх у золочених ризах, самоцвітами висаджуваних, а кругом нього єпископи, священики й діякони співають...

А тут ще й з кадильниць несуться пахучі хмарки, розпливаються в соборі.

— Справді ми в небі, не на землі — думають послы.

І обдарували царі послів дарами великими і відпустили з честю додому.

На київському княжому дворі був великий рух, як послы вернулися з подорожі. І дружинники й бояри хотіли почути, що вони бачили й чули в широкому світі. Тож, як тільки княжі гінці пішли по київських дворах із закликком, щоб бояри й старшини зійшлися в княжій грідниці, бо вернулися послы з чужини, кожен поспішив туди негайно. І незабаром заповнилася вся грідниця.

І ввійшов князь Володимир у грідницю, а за ним усі десять послів, та каже:

— Бояри й старшино! Я скликав вас тому, бо вернулися вислані нами мужі. Хочу, щоб ви почули від них, що вони бачили.

А послы оповідали:

— Були ми в різних державах, аж прийшли до Греції, а там повели нас, де служать своєму Богу. І ми не знали, чи ми були на небі чи на землі. Бо нема на землі краси такої. Цього всього ми не зуміємо оповісти. Тільки те знаємо, що там Бог перебуває з людьми, і їх богослужба найкраща з усіх. Ми не можемо забути тієї краси, бо всяка людина, коли покушає солодкого, потім не приймає гіркого — так воно і з нами.

Посли скінчили, а князь Володимир:

— Ну, що ж ви на це, бояри й дружино та старці?

І каже хтось із дружинників:

— Воно правда, що грецьке богослуження дуже гарне. Ось тут їх церква маленька, а мило там послухати їх.

А бояри сказали:

— Коли б грецька віра була лиха, то твоя мудра бабуня Ольга не прийняла б її.

А князь Володимир знову:

— То яку ж віру приймемо?

А бояри йому:

— Яку тобі любо!

І став князь Володимир думати над тим, як йому звернутися до царів, що він хоче прийняти їхню віру. Бо ж прийняти віру з Греції він уже вирішив! Знав її вже з оповідань бабуні, княгині Ольги, що малих унуків учила вже правд християнської віри.

І радиться князь дорадників своїх найближчих:

— Як би то так зробити, щоб не виглядало це, що ми піддаємося під зверхність грецьких царів.

А воєвода Добриня каже:

— Треба піти походом на Грецію і, як переможці, прийняти їхню віру.

Тут вмішалася мати князя Володимира, Малуша.

— Я чула сину, що в грецьких царів є сестра дуже гарна. Засватай її! Поріднитися з грецькими царями добре буде, цим зросте значення й слава твоєї держави.

— Справді добра рада — каже воєвода Добриня.

— Ба, а як царі відмовлять мені, або й царівна не схоче? Тільки сорому наїмся!

Тут знову Добриня:

— Коли засватаєш царівну, як переможець, то не зважаться ні царі, ні царівна відмовити тобі.

І вирішив князь Володимир підготовляти похід на Грецію. Через рік було все готове до походу.

І пішов князь походом на грецьке місто Корсунь. Корсуняни замкнулися в городі й боронилися завзято. Володимир обступив город військом і шереширами й пороками*. Важко приходилось корсунянам відбиватися. Володимир бачив це й післав до корсунян вістуна, щоб сказав їм: "Здайтеся, а пощаджу вас усіх і город ваш. Коли ж не здастесь, то я, хоч би й три роки довелося стояти, стоятиму!"

Та не послухали цього корсуняни. І дав наказ Володимир своїм людям сипати насип до города. Та вони сипали, а корсуняни підкопали городський мур і крали сипану землю. Володимирові дружинники сипали, а вони забирали її потайки і носили в город, та сипали по середині города.

Та був у Корсуні купець українець, звався Настас. Він пустив у Володимирів табір стрілу й написав на стрілі таке:

— Колодязі, які є за тобою від сходу, що з них вода йде рурями до Корсуня, перекопай і спини воду!

Зрадів Володимир і зараз велів копати поперек рур, і не пустив води у город.

Ой, важко, дуже важко прийшлося тепер корсунянам, бо іншої води вони в городі не мали. Брак води, спрага так дошкулила їм, що не видержали довше й піддалися. Увійшов Володимир у город із військом і післав до грецьких царів гінця.

Переказав царям:

— Це город ваш славний узяв я! Чув я, що ви маєте сестру, ще дівчину. Коли не віддасте її за мене, то зроблю з вашим стольним городом те саме, що зробив із цим.

Гей, зажурилися й засумували обидва царі, як почули таке. Знають вони, що син хороброго Святослава додержить слова. Та як віддавати сестру їм, християнським царям, за поганина? І переказали в відповідь:

— Не годиться християнкам одружуватися з поганами. Коли охристишся, то царство небесне осягнеш і з нами будеш одновірник. Коли ж цього не схочеш зробити, не зможемо віддати за тебе нашої сестри.

Коли Володимир це почув, сказав царським післанцям:

— Скажіть царям так: що я охрищуся, бо вже пізнав вашу віру та сподобалася мені й ваша віра й богослуження.

Коли царі таке почули, мусіли згодитися, бо ж дали слово.

Та царівна Ганна довго не хотіла й слухати про це.

— Не хочу — казала — йти в цей город Київ. Там нема ні освіти, ні величі такої, як у нас. На те цар Василь:

— Сестро, Володимир, могутній князь, володар великих просторів. Коли відмовиш йому, матимемо грізного ворога, що вже загрозив здобуттям Царгороду, а коли згодишся, зискаємо сильного союзника.

— А найважливіше, що через це з'єднаємо такі величезні простори для Христа — додав митрополит.

І як стали вмовляти сестру, вона вкінці згодилася. Тоді царі переказали Володимирові:

— Охристися, а тоді пішлемо нашу сестру до тебе. На це відповів Володимир:

— Нехай царі прийдуть із сестрою і охристять мене!

Не було що царям діяти, виправили царівну з численним почетом, з достойниками та священством та повели її в город, у тереми.

Сам єпископ корсунський і царівнині священики навчали князя Володимира християнської віри і охрестили його. При хрищенні одержав Володимир імення Василя.

Потім відбулося величне вінчання князя Володимира з царівною Ганною.